

گزارش یک مورد دانشجوی اخراجی در رشته پزشکی با پیشینه تحصیلی عالی

عباس آقایی افشار^۱، سید حسن افتخار واقفی^۲، حسین صافی زاده^{۳*}

۱. دکتری انگل شناسی، استادیار، مرکز تحقیقات لیسمانوز، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، کرمان، ایران
 ۲. دکتری تخصصی آناتومی، دانشیار، گروه آناتومی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، کرمان، ایران
 ۳. متخصص پزشکی اجتماعی و پیشگیری، دانشیار، مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثر بر سلامت، پژوهشکده آینده پژوهی در سلامت، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، کرمان، ایران

• دریافت مقاله: ۹۵/۱/۱۵   آخرین اصلاح مقاله: ۹۵/۲/۴   • پذیرش مقاله: ۹۵/۲/۵

برخی از دانشجویان در بدو ورود به دانشگاه به دلیل مشاوره های نادرست در انتخاب رشته، اجبار والدین برای انتخاب رشته ای خاص، عدم علاقه به رشته پذیرفته شده، جدا شدن از خانواده و تغییر نحوه زندگی و عادت نداشتن به محیط جدید، ممکن است در ترم های اول موفقیت چندانی نداشته باشند تا جایی که دچار افت تحصیلی شدید شده و نهایتاً از دانشگاه اخراج شوند. این پژوهش به وضعیت تحصیلی یک دانشجوی پزشکی می پردازد که با پیشینه علمی عالی و رتبه بسیار خوب پس از انصراف از رشته قبلی در رشته پزشکی قبول می شود، در بدو ورود به تحصیل به دلیل اینکه با خانواده قطع ارتباط می کند جهت تأمین مخارج دانشگاه مجبور به کار کردن می شود و در ادامه دچار افت تحصیلی شدید و چند ترم مشروطی متوالی و نهایتاً اخراج می شود. با توجه به اهمیت سال اول ورود به دانشگاه، مرکز مشاوره دانشگاه باید چنین دانشجویانی را شناسایی کرده و با کمک خانواده آنها را حمایت و پشتیبانی کند تا این مرحله حساس از تحصیل را با موفقیت پشت سر بگذارند.

کلید واژه‌ها: افت تحصیلی، اخراج از دانشگاه، مشاوره تحصیلی، دانشجوی رشته پزشکی

*نویسنده مسئول: مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثر بر سلامت، پژوهشکده آینده پژوهی در سلامت، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، کرمان، ایران

• تلفن: ۰۳۴-۳۱۳۲۵۴۰۳   • شماره: ۰۳۴-۳۱۳۲۵۴۰۳

مقدمه

دانشگاه به عنوان یک سازمان اجتماعی در ساختار جوامع، وظیفه تأمین نیازهای جامعه مربوطه از نظر سرمایه انسانی، تولید علم، حفاظت و حراست از دستاوردهای فکری و علمی و انتقال آنها به نسل های آینده را بر عهده دارد. در این بین دانشجویان به عنوان یکی از ارکان اصلی دانشگاه، نقش مهم و تعیین کننده ای در راستای تحقق و پیاده سازی سیاست های دانشگاه ها در جامعه دارند. دانشجویان با هدف کسب علم و دانش در حوزه های مختلف وارد دانشگاه ها شده و پس از چند سال تلاش و پشتکار به مدارج بالای علمی نائل می شوند و انتظار می رود پس از فارغ التحصیلی با علم خود به اعتلای کشور در بخش های مختلف کمک نمایند. در عین حال برخی مشکلات در طول دوره تحصیل نظیر افت تحصیلی دانشجویان می تواند نظام آموزشی کشور را از اهداف پیش بینی شده دور نموده و بخشی از سرمایه ها و فرصت ها را از دست دهد. پیامدهای این پدیده به صورت مختلف از جمله انصراف، مشروط شدن مکرر، ترک تحصیل و حتی اخراج جلوه گر می شود. هر ساله تعدادی از دانشجویان به دلیل افت تحصیلی و مشکلات آموزشی که ناشی از دلایل متعددی است از دانشگاه ها اخراج می شوند. بخش عمده ای از این دانشجویان در رشته دلخواه خود قبول نشده اند و یا مشاوره های نادرست قبل از انتخاب رشته داشته اند که منجر به ورود آنها در رشته ای شده است که به آن علاقه مند نیستند. پیش از ورود به دانشگاه فشار خانواده و یا اطرافیان برای ورود به رشته های خاص بدون اطلاع و شناخت از رشته زیاد است اما پس از قبولی و از بین رفتن آن فشار، دانشجو تازه متوجه می شود که این رشته با ذهنیت و انتظارات وی در انطباق نیست. دلیل دیگر، عدم انطباق توانایی دانشجو با رشته و یا عدم علاقه مندی به رشته است. بسیاری از دانش آموزان که نمرات تراز بالایی را کسب می کنند به خاطر خانواده و شرایط اجتماعی در برخی رشته ها، بدون در نظر گرفتن ماهیت رشته، توانایی و علاقه خود رشته ای را انتخاب می کنند که پس از ورود به دانشگاه متوجه

می شوند که سازگاری با این رشته ندارند و در ادامه دچار مشکلاتی در دوران تحصیل از جمله مسائل روحی و روانی، افت تحصیلی و نهایتاً انصراف یا اخراج می شوند، زیرا تنها ورود به دانشگاه را اصل و رشته تحصیلی را فرع قرار داده اند. کم نیستند دانش آموزانی که بدون شناخت توانمندی و علایق خود، روزها را صرف مطالعه برای شرکت در کنکور می کنند و پس از قبولی در دانشگاه و ورود به یک رشته خاص، تازه متوجه می شوند که هیچ علاقه ای به رشته قبولی خود ندارند. از دلایل دیگر افت تحصیلی و مسائل متعاقب آن می توان به مشکلات روحی و روانی ناشی از دور شدن افراد از محیط خانواده به دنبال ورود به دانشگاه و همچنین مسائل عاطفی اشاره نمود. مباحث عاطفی، مشکلات اقتصادی و بحران های دوره جوانی سبب می شود دانشجویان نتوانند در بدو ورود به دانشگاه خود را با شرایط جدید تطبیق دهند و به مطالعه بپردازند (۱،۲). دلایلی چون نگرانی از بیکاری پس از پایان تحصیل و ابهام در این زمینه نیز ممکن است سبب بی انگیزگی دانشجو شود (۳،۴). هدف اصلی از ارائه این گزارش تأکید بر نقش خانواده ها در شناسایی و توجه به توانایی و علایق فرزندان خود، مشاوره صحیح در انتخاب رشته قبل از ورود به دانشگاه، جلب توجه مسئولین و سیستم مشاوره دانشگاه به وضعیت تحصیلی دانشجویان در بدو ورود به دانشگاه می باشد که با شناسایی دانشجویان مشکل دار در مراحل آغازین تحصیل از ادامه بحران تحصیلی آنها جلوگیری کرد تا به سرنوشت این دانشجو دچار نشوند.

معرفی مورد

علی* دانشجوی ۲۴ ساله فرزند اول یک خانواده پنج نفره با تحصیلات و درآمد خوب، دوره دبیرستان را در رشته ریاضی با معدل کتبی دیپلم بالای ۱۷ در مدرسه نمونه گذرانده و در یک رشته مهندسی پذیرفته می شود، پس از گذراندن دو نیمسال تحصیلی متوجه بی علاقهگی خود در رشته مورد نظر شده و تصمیم می گیرد که انصراف دهد و مجدداً در کنکور

نمی‌کنند و پس از اینکه در مرحله اخراج از دانشگاه قرار می‌گیرد خانواده را در جریان وضعیت تحصیلی خود قرار می‌دهد. به گفته خودش هزینه زندگی حتی در حد زندگی دانشجویی آن قدر آزردهنده بود که به ناچار شغلی با درآمد پایین پیدا کردم و همین موضوع نه فرصتی برای علاقه مندی و نه زمانی برای مطالعه برایم باقی گذاشت.

بحث و نتیجه‌گیری

در این گزارش که وضعیت تحصیلی علی مرور گردید، می‌توان فهمید که برخی والدین به علایق و توانایی‌های فرزندان توجهی ندارند و پیشرفت فرزندان را تنها در رشته‌های تحصیلی خاصی می‌بینند و به همین دلیل بدون توجه به علاقه و استعداد فرزندان، تمایل دارند آنها در رشته‌های خاصی تحصیل کنند که متعاقباً فرزندان نیز به دلیل عدم علاقه و یا توانایی دچار بی‌انگیزگی و افت تحصیلی می‌شوند. بعضاً دیده می‌شود برخی از دانشجویان مخصوصاً دانشجویان پسر به نحوی نگران تشکیل زندگی آینده خود هستند و سعی می‌کنند در زمان تحصیل وابستگی خود به خانواده را کمتر کنند و یا برخی از خانواده‌ها فرزندان خود پس از ورود به دانشگاه مورد حمایت مالی قرار نمی‌دهند، به همین جهت دانشجویان به کار در حین تحصیل روی می‌آورند و نهایتاً دچار افت تحصیلی شدید شده و حتی بعضی از آنها در معرض خطر اخراج قرار می‌گیرند. جهت جلوگیری از این آسیب‌ها سیستم مشاوره دانشگاه باید دانشجویان در معرض خطر را شناسایی نموده، تحت نظر گرفته و مراقبت نماید، خانواده‌ها باید به علایق فرزندان خود احترام گذاشته و در طول دوران تحصیل از آنها حمایت مالی نمایند تا دانشجویان مجبور نباشد جهت تأمین مخارج تحصیل همزمان به کار اشتغال داشته باشد.

در بررسی وضعیت تحصیلی علی به خوبی مشخص می‌شود که نامبرده به دلیل مخالفت خانواده با تغییر رشته و سپس عدم حمایت مالی آنها دچار مشکلات عاطفی شده و در

سراسری این بار در رشته تجربی شرکت کند و در رشته پزشکی ادامه تحصیل دهد. ابتدا موضوع را با خانواده خود در میان می‌گذارد که با مخالفت شدید والدین مواجه می‌شود. وی علی رغم مخالفت خانواده از رشته تحصیلی خود انصراف می‌دهد و به دور از خانواده یک سال را با تلاش و پشتکار فراوان سپری نموده و مجدداً در کنکور سراسری منتهی این بار در رشته تجربی شرکت می‌کند و با رتبه خوب در رشته پزشکی پذیرفته می‌شود. علی که تا قبل از این مرحله از حمایت خانواده برخوردار بوده، اکنون به دلیل اختلافاتی که به علت انصراف از رشته قبلی با خانواده پیدا کرده تصمیم می‌گیرد برای اینکه استقلال مالی داشته باشد یک کار مناسب همزمان با تحصیل پیدا کند. در نیمسال اول در خوابگاه ساکن می‌شود و تمام توجه خود را معطوف به پیدا کردن کار مناسب و کسب درآمد جهت تأمین هزینه تحصیل می‌کند، پس از پیدا کردن کار در خارج از دانشگاه با درآمد پایین به کلی وظیفه اصلی خود را که درس خواندن می‌باشد فراموش می‌کند و نیمسال اول را مشروط می‌شود، نیمسال دوم هم به همین منوال می‌گذرد و دوباره مشروط می‌شود. وی علت مشروطی خود را سکونت در خوابگاه می‌داند و دچار اشتباه بزرگتری می‌شود و در نیمسال سوم جهت بهبود وضعیت تحصیلی خود با یکی از دوستان منزلی را در شهر اجاره می‌کند، این بار هزینه اجاره منزل و هزینه‌های دیگر هم اضافه می‌شود و مجبور می‌شود جهت پرداخت مخارج خود دو شیفت کار کند و ترم سوم را نیز مشروط می‌شود. به دلیل سه ترم مشروطی متوالی اخراج می‌شود و پس از یک نیمسال تعلیق با دریافت یک فرصت اضافه از کمیته نظارت وزارت خانه به تحصیل بر می‌گردد، در نیمسال ارفاقی مجدداً مشروط و در نهایت اخراج می‌گردد. با توجه به اینکه در طی این چهار نیمسال به هیچ مشاوره‌ای مراجعه نداشته، و نامه‌هایی هم که از طرف دانشگاه جهت اطلاع خانواده وی از وضعیت تحصیلی اش ارسال می‌شده به دلیل تغییر شهر سکونت خانواده به آنها نمی‌رسیده، خانواده علی هیچ اطلاعی از وضعیت تحصیلی نامبرده حاصل

معرض خطر را به خصوص در اوایل تحصیل شناسایی کرده و با برقراری ارتباط با خانواده‌ها آنها را تحت مراقبت بگیرد. تنها با همکاری سیستم آموزشی و مشاوره دانشگاه، اساتید و خانواده‌ها می‌توان دانشجویان در معرض خطر را شناسایی، حمایت و پشتیبانی کرد، با ترغیب و تشویق به آنها امید و انگیزه داد تا بتوانند دوران تحصیل را با موفقیت به پایان برسانند.

*به لحاظ حفظ محرمانگی از نام ساختگی استفاده شده است.

References:

1. Aghaei Afshar A, Fasihi Harandi M, Nematollahi Mahani SN. Report an educational intense decline in medical student with excellent educational background. *J Strides Dev Med Educ*. 2016, 12(4): 684-6. [In Persian]
2. Motlagh M, Elhampour H, Shakurnia A. Factors Affecting Students' Academic Failure in Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences in 2005. *Iran J Med Educ*. 2008; 8(1): 91-9. [In Persian]

ادامه سعی می‌کند که استقلال مالی پیدا کند، در نتیجه به دلیل مشغله زیاد دچار افت تحصیلی شدید و نهایتاً اخراج از دانشگاه می‌شود. خانواده وی زمانی از وضعیت تحصیلی و مشکلات وی با خبر می‌شوند که به علت مشروطی‌های متوالی اخراج شده است، پیشنهاد می‌شود جهت جلوگیری از این معضلات خانواده‌ها ارتباط صمیمانه تری با فرزندان خود داشته باشند و تا زمانی که تحصیل می‌کنند آنها را تحت حمایت مالی و عاطفی خود قرار داده، از طریق سیستم مشاوره دانشگاه از وضعیت تحصیلی آنها در هر نیمسال اطلاع حاصل کنند، از طرفی سیستم مشاوره دانشگاه باید دانشجویان در

3. Moffat KJ, McConnachie A, Ross S, Morrison JM. First year medical student stress and coping in a problem-based learning medical curriculum. *Med Educ*. 2004;38(5):482-91.
4. Kenny M. College seniors' perceptions of parental attachments: The value and stability of family ties. *J college student Development*. 1990;31(1):39-46.